

Soest verguld met “Harlinger” orgel

In de Oude Kerk te Soest werd afgelopen week het orgel uit de vroegere Doopsgezinde Kerk aan de Zoutsloot te Harlingen in gebruik genomen. Dit fraaie instrument was in 1811 door orgelbouwer Van Gruisen gebouwd voor de toenmalige kerk. Toen deze kerk te klein was vanwege het toenemende aantal kerkgangers werd in 1858 een veel groter kerkgebouw in gebruik genomen. Het oude orgel was niet krachtig genoeg om het in de vorm van een Grieks kruis gebouwde Godshuis met haar klanken te vullen. Men besloot toen niet tot nieuwbouw, maar breidde het orgel aan weerskanten en naar achteren uit. Deze werkzaamheden werden uitgevoerd door de firma Van Oeckelen uit Groningen, een bedrijf dat in Harlingen ook een orgel bouwde voor de toenmalige Westerkerk en omvangrijke werkzaamheden verrichtte aan het Hinsz-orgel van de Grote Kerk.

Lotgevallen van het Van Gruisen/Van Oeckelen-orgel

De Doopsgezinde Gemeente was zeer content met het “nieuwe” vergrote instrument dat op 9 september 1858 kon worden ingewijd in een feestelijke dienst omlijst met koorzang. Men spreekt van een sieraad en Harlingen had er, naast het beroemde orgel van de Grote Kerk, een prachtig orgel bij. In 1900 werkte de bekende Leeuwarder orgelbouwer Van Dam aan het orgel, waarbij enkele reparaties werden verricht en het orgel geheel werd schoon gemaakt. Ook werden enkele wijzigingen in de klank aangebracht (registriert verandert) en werd het orgel zwart (“rijtuigzwart”) geverfd. Na werkzaamheden door de firma Vaas & Bron, eveneens uit Leeuwarden in 1933 (het orgel was toen 75 jaar oud) raakte het orgel na de Tweede Wereldoorlog langzaam in verval.

In het rapport dat orgelkundige Jan Jongepier in 1982 maakte wordt gesproken over de slechte bespeelbaarheid en de vervallen staat van het in principe zo fraaie instrument. Toen de Doopsgezinde Gemeente Harlingen in de jaren '90 besloot de oude kerk af te bre-

De claviatuur. (Foto: Otto Roelofsen, Kimsward)

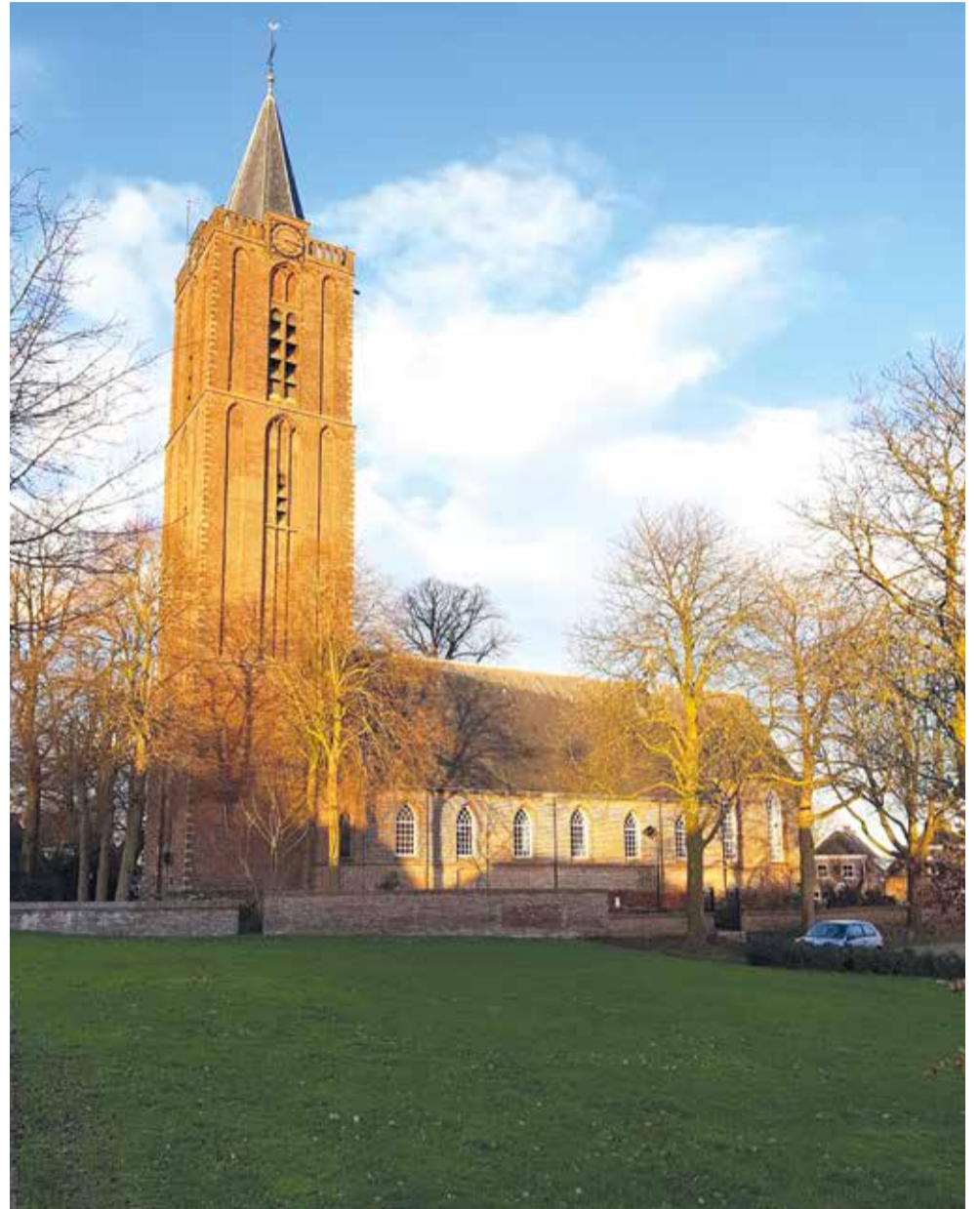
ken en nieuwbouw te plegen een paar huisjes vlak naast het kerkgebouw betekende dit ook het einde voor het Van Gruisen/Van Oeckelen-orgel voor Harlingen. Het instrument werd afgebroken en voorlopig opgeslagen. De Gereformeerde Kerk te Vollenhove toonde belangstelling, maar financieel kreeg men daar de zaak niet rond. Na lange tijd niet deskundig opgeslagen geweest te zijn werd het instrument overgenomen door orgelbouwer Reil te Heerde. Daar werden alle delen van het eens zo majestieus instrument op een zolder opgeslagen. Diep onder het stof en door de tand des tijds aangetast lag het daar vele jaren.

Orgelcommissie Oude Kerk Soest

In Soest (gemeente Oude Kerk) was men al enige tijd op zoek naar een vervangend orgel. Men was over het bestaande instrument dat al langer niet voldeed en vele mankementen vertoonde niet tevreden. Er werd niet aan nieuwbouw gedacht, maar aan de aanschaf van een vrijgekomen historisch orgel. En zo kwam men bij orgelbouwer Reil terecht, waar het Harlinger orgel nog steeds lag te wachten op een tweede leven. In Soest zag men het helemaal zitten met dit mooie instrument. Maar dat er ontzettend veel aan moest gebeuren was ook duidelijk. Middels vele acties in de jaren die volgden op de keuze van dit instrument werd uiteindelijk tot aanschaf en restauratie van het historische instrument over gegaan. In de derde week van januari 2018 werd het orgel in gebruik genomen.

Indrukken

De kerk van Soest staat een beetje buiten het centrum van het dorp. Het is een langwerpig, niet al te hoog gebouw dat over een hoge toren beschikt. Het “nieuwe oude” orgel staat aan de westkant boven het ingangsportaal opgesteld, met iets versmalde uiterste tussenvelden. Het eerste dat opvalt is de warme geelachtige “imitatie-esdoorn” kleur. Daarnaast is in de versierselen veel groen toegepast, terwijl de labia van de pijpen bladgoud kregen. De esdoorn-kleur bleek overigens de originele kleur van het orgel. De klank is prachtig! Zo heeft niemand van

De Oude Kerk te Soest.

(Foto: Otto Roelofsen, Kimsward)

de nu nog levende mensen in Harlingen het ooit gehoord. Opvallend mooi zijn de originele Van Gruisen-fluiten van het Onderpositief en ook de Van Oeckelen-Cornet is bijzonder fraai. De speelaard is zeer licht, maar zwaar bij gekoppelde klavieren. Een beetje jammer is het dat de akoestiek van de kerk niet zo ruim is als die was in de kerk te Harlingen, die hoger en korter was: het geluid was hier presenter.

In de Oude Kerk te Soest is men zeer gelukkig met dit instrument. “Harlingen” heeft daar een bijna magische klank. Toch mooi dat dit waardevolle instrument uiteindelijk na meer dan 20 jaar een mooie bestemming heeft gevonden.

Dispositie Van Gruisen/Van Oeckelen-orgel:

Manuaal (C-f3): Prestant 8 vt, Bourdon 16 vt, Cornet 5 st. (Van Oeckelen), Holpijp 8 vt, Octaaf 4 vt, Quint 3 vt (Reil), Fluit 4 vt (Van Dam), Super Octaaf 2 vt, Mixtuur 3-4 st., Trompet 8 vt (gedeed).

Onderpositief (C-f3): Fluit Does 8 vt, Viola de Gamba 8 vt, Fluit 4 vt, Salicionaal 4 vt, Woudfluit 2 vt (Reil), Vox Humana 8 vt (Reil).

Pedaal (C-d1): Prestant 8 vt, Subbas 16 vt, Gedekt 8vt (Reil), Octaaf 4 vt, Bazuin 16 vt, Trombone 8 vt

(Alle pedaalregisters, m.u.v. de Gedekt zijn van Van Oeckelen)

OTTO ROELOFSEN

Het Van Gruisen/Van Oeckelen-orgel in de Oude Kerk te Soest. (Foto: Otto Roelofsen, Kimsward)

Het nieuwe balgenhuis.

(Foto: Otto Roelofsen, Kimsward)